

OB POTRESU V FURLANIJ IN BENEŠKI SLOVENIJI

Kako potresi nastajajo in kako seizmične sile rušilno delujejo

Prvo »srečanje« s pravim pravcatim potresom - Poslopje, ki je bilo pravično »sanirano«, je zdržalo oba močna sunka - Drsenje zemeljskih plasti do preloma

Katastrofalni potresi, ki so se v zadnjem desetletju pojavili na različnih področjih zemeljske kroglice, zlasti pa še naša domača nesreča v Beneški Sloveniji in na Tolminskem, so me privedli na misel, da bi našemu bralcu — preprostemu človeku ali tudi bolj učenemu intelektualcu, skušal ta fenomen razložiti na čim bolj razumljiv način. Želel bi obrazložiti bistvo potresa, opozoriti na napake, ki jih tako radi napravimo pri »projekcijskih« svojih hribov in pa na koncu tudi prikazati najbolj preprosto način zavarovanja nepoškodovanih domov, kar bi lahko opravili po močjo svojih sosedov ali pa sami, da bomo imeli spet mirno spanje, ki nam ga v teh težkih časih tako manjka. Naj mi ne zamerijo, ko legi arhitekti in geometri, če bom skritiziral tudi marsikateri tloris ali prerez stavbe, ki so ga »zagrešili« v preveliki vniemu po kreiranju brez občutka na stališču.

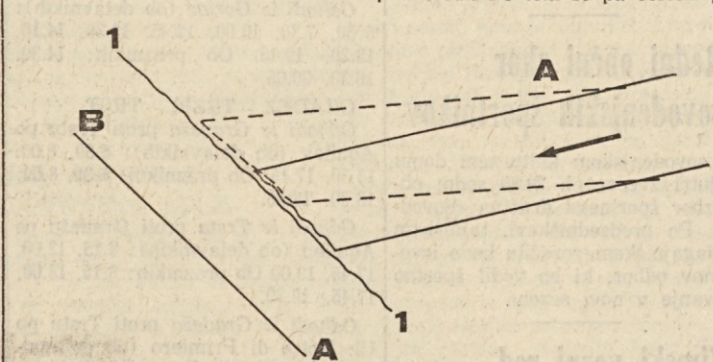
Osem tednov sem skupaj s kolegi preživel v gorski vasi Bardo v Beneški Sloveniji. Dan za dnem sem obiskoval vas, in zasedel v občinah Jardo in Tpana ter pregledoval hiše in gospodarski poslop-

šili pred uničenjem v Bardu, Sedliščah, Višokorji, Zavarbu, Tipani, Brezjah, Teru, Hrastrju in Karnabti.

Kaj je potres?

V sredo zjutraj ob 5. uri in 13 minut sva s kolegom v Bardu doživela prvi potres 9. stopnje v življenju v drugem nadstropju stanovanjske hiše profesorja Černa. Pravzaprav naju je potres zbudil. Strop in stene so zaplesale okrog nas v divjem plesu in imel sem občutek, kot da vsak od teh elementov niha zase in vsak trenutno spreminja smer gibanja. Stili, ki med posameznimi elementi so škripali in jecali in pričakovali sem, da bodo zdaj nekaj popustili. Zazdelo se mi je, kot da je nihanje za hip prehajalo, takoj nato pa se je nadaljevalo z enako silovitostjo. Nato se je čez čas vse umirilo. Če se prav spominjam, je bila krivulja gibanja, če bi ga hotel ponoviti grafično, podobna nekaki slikici, ki jo je prejšnji teden, dveletni Černov sin Boris narisal s tesarskim svinčnikom na steno v stopnišču in izgleda takole:

z desetletji ali stoletji, pač pa mnogo daljšem — v geoloških dobach. Premiki, ki se v zemeljski skorji vršijo v vodoravni smeri, povzročajo, da se posamezne plošče med seboj narivajo. To povzroči v nekem trenutku, ko trenje med posameznimi ploščami, popus in plasti medsebojno zdrsnejo ali pa se na gubajo in počijo, ko nateži v za vitih plasteh ne prenesejo več. Če pa primera bi si najlažje prikazali v skici:

Plošča A se pomika v smeri puščice. Dokler ob plasti B drsi po plošči 1, ni nič hudega — premiki na zemeljski skorji niti v daljšem obdobju ne bomo opazili, azen

stopke začne znova. Vprašanje pa je, če v naprej ploskev A lepo drsi, ali pa se kje spet zdane.

Ing. Drago Dolenc
(Nadaljevanje sledi)

SMRT VELIKEGA ZNANSTVENIKA

NOBELOVEC LAVOSLAV RUŽIČKA NI ZANIKAL SVOJEGA POREKLA

Prihodnje leto, ob njegovi devetdesetletnici bi v Vukovaru odprli spominski muzej v njegovi rojstni hiši - Navdušen za pobudo, toda...

Vest o smrti znanstvenika - nobelovca Lavoslava Ružičke je šla v svetu v splošnem polju na tilno mimo, kajti veliki znanstvenik se je zaradi svoje priljubljenosti, že nekaj časa umaknil iz javnega prednosa znanstvenega življenja. Toda v Vukovaru je smrt velikega, rojaka marsikoga presenetila, posebnost je direktorja tamkajšnjega mestnega muzeja magistra Vlada Horvata, ki je pripravljal za Vukovar pomembno kulturno znanstveno ustanovo, saj je bilo sklenjeno, da se v tem mestu, ki je bilo konkretno delo, da bi rojstna hiša Lavoslava Ružičke postala muzej, posvečen seveda življenju in ustvarjanju tega velikega človeka, ki se je odil v tem majhnem mestecu leta 1887. Bilo je že dolga leta, da bomo, ki bi naj postel muzej, odprti prihodnje leto ob 90. letnici rojstva velikega znanstvenika.

Kot smo že rekli, se je Lavoslav Ružička rodil v Vukovaru in sicer 13. marca 1887. V rojstnem kraju je Ružička živel le do svojega četrtega leta, kajti tedaj je ostal sirota in se je po smrti očeta, sirota bogatega trgovca, odselil v Osišek k sorodnikom, kjer je začel solanje in končal gimnazijo. Na univerzo so ga poslali v Nemčijo, kjer se je vpisal na univerzo v Karlsruhe in sicer na tamkajšnjo tehniško fakulteto, ki jo je končal leta 1910. leta, star komaj 23 let. Se istega leta je tudi doktoriral. Postal je univerzitetni asistent slovega prof. Staudingerja, s katerim se je osem let pozneje preselil v Švicco najprej kot zasebni doцент v Zürichu, leta 1923 pa kot titularni profesor na tamkajšnji

tehnični visoki šoli. Leta 1926 pa je prevzel mesto načelnika katedre za organsko kemijo v Utrechtu. V Utrechtu pa je ostal dve leti in se nato vrnil spet na tehnično visoko šolo v Zürichu kot načelnik oddelka za organsko kemijo, hkrati pa je postal tudi direktor laboratorija za organsko kemijo. In tu je ostal vse do upokojitve.

Lavoslav Ružička je svoje življenje »posvetil« raziskovanju »prirodnih tvarin in se s posebnim podarškom ukvarjal s fiziološko učinkovitimi dišečimi spojinami, vendar pa le in izključno iz prirodnih materialov, kar je tudi poseben razumljiv, ko pa je bila v tej dobi sintetična bolj malo v rabi ali vsaj ne v tolikšni meri kot danes.

In čeprav je bila njegova dejavnost nekoliko omejena ali pa morda prav zaradi tega je prišel do temeljnih odkritij in odprl raziskovalni znanosti povsem nova področja organske kemije. Veliko časa je v svoji raziskovalni dejavnosti posvetil sviki, znani dalmatinski rastlini, ki je pred desetletji predstavljala enega pomembnih virov mnogih dalmatinskih naravnih zdravil in aromatskih zelišč. S tem se je začel ukvarjati še ko je bil Staudingerjev asistent. V tem času je ustvaril celovito najrazvitejših rastlinskih olij in kislin, ki so v raznih medicinskih predstavljale pravo kemijsko novost in znanstveno bogastvo.

To pa je bil še začetek njegovih nadaljnjih raziskovalnih uspehov na tem področju, dokler se ni v letih 1934-35 lotil raziskovalne dejavnosti na področju spolnih hormonov, kjer je skupno z A. Butenandtom dosegel velike rezultate in dobil zato leta 1939 Nobelovo nagrado. Nekatera odkritja, do katerih je Lavoslav Ružička v tisti dobi prišel, so predstavljala že pravo senzacijo saj je praktično dokazal nekatere stvari, o katerih se tedaj znanosti ni niti sanjalo, saj to tedaj ni bilo niti teoretičnih domnev o tem.

Čeprav je bil Ružička velik znanstvenik, uveljavljen v vsem svetskem in vsem svetovnem znanstvenem svetu, ni nikoli pozabil svojega izvora, svojega porekla, ker mu je rojstni kraj ostal pri srcu in je zato tako pred drugo svetovno vojno kot tudi po njej pogosto obiskoval svoj domovino. Leta 1940, torej tik pred vojno je Vukovar svojega velikega rojaka proglasil za častnega meščana. Leta 1965 pa je Ružička prišel v Vukovar na veliko slavo, ko so mu na njegovi rojstni hiši postavili spominsko ploščo. Lansko leto je Jugoslavija počastila svojega velikega rojaka s tem, da mu je podelila visoko odlikovanje, red jugoslovanske zastave z zlatim vencem in sicer z moti acijo »za dolgoletne aktivne prijateljske zveze z domovino ter za velik delež pri uveljavljanju znanstvenih in družbeno-političnih dosežkov Jugoslavije v tujinah«.

Ze omenjeni direktor vukovarskega mestnega muzeja mgr. Vlado Horvat, ki pripravlja spominski muzej v rojstni hiši velikega znanstvenika, je v zvezi z vestjo o smrti Lavoslava Ružičke rekel: »S pokojnim Lavoslavom Ružičko sem se poslednjič srečal leta v prvih dneh aprila, ko sem ga obiskal na njegovem domu v Zürichu. Tedaj sem mu tudi izrazil željo mestnega sveta Vukovara, da bi njegovo rojstno hišo ure-

T. F.

Na filmskih platnih

JESUS FRANCO:

Le journal d'une nymphomane

Pred kratkim smo z beneškega bienniala poročali o novem španskem filmu, od katerega nas ni zadovoljil film Ricardo Franco. Reklmi smo, da je to sin starejšega režiserja Jesusa Franca, ki se navadno podpisuje Jess Franco, lahko pa tudi z drugimi psevdonimi, kot n. pr. Clifford Brown.

Tako je med drugimi podpisal njegov francoski film »Le journal d'une nymphomane« (Le journal intime d'une giovane donna; igrajo Anne Libert, Mona Proust idr.), ki je bil na spredu v Trstu s kratkim crnilnim pornografskim filmom. Kot za vse režiserje filma, je tudi tukaj težko izraziti zadovoljstvo; gre vendar za precej čuden film s tipičnimi režiserjevimi »manijami«. Mislimo n. pr. na uporabo zooma, ki je tako posplošena, da se v Francovih filmih sploh izgubi vsak pripovedni »realizem«. Marsikdaj Franco lokalizira v kadrih najbolj postranske detaile.

Dosledno s tem j. ves pripovedni razvoj kratkoma »blazen« o sebi prihajajo povsem nepredvidljivo do vsakovrstnih odločitev, ker so pač neodvisne od vsake logike. V zaključku imamo n. pr. nekakšno irinčno varianto odločitve protagonista v Risijevem »Nel nome del popolo italiano«. Ves film pa opici osemogledne rešitve, od flash - backa do zoomske variante kadra - sekvenca. Ni jasno, koliko se hoče Franco le zabavati: na srečo ponekod (za ne povsod) zabava tudi nas. V okviru erotič-

ne proizvodnji je s svojo namerano neestetičnostjo bližji Morrisseyevim filmom kot neznanemu estetičarju, kakršnega najdemo v italijanskem delu Salvatoreja Samperiya »Scandalos« (1976, igrajo Lisa Gastoni, Franco Nero, Andréa Ferrel, Claudia Marsani): tu se dokaže, da je estetičen neerotičen zaboda pravega okusa, kakršnega najdemo pri Borowczykju.

ALAIN CORNEAU:

Police

Python 357

V ameriški filmu se nadaljuje res tudi tradicija akcijskega filma, marsikdaj pa so današnji akcijski ameriški filmi ironične variante; tako sicer zabavni a površni film Josepha Sargentia »The Taking of Pelham 123« (Il colpo della metropolitana, 1974, igrajo Walter Matthau, Robert Shaw, Martin Balsam).

Zelo resno pa pristopa tej tradiciji francoski film, katerega avtor Jean Pierre Melville je poudaril retorične postopke tega žanra in rodil včasih kar neznošno modo v sedanjem francoskem filmu. Ali je Alain Corneau le njegov dedič? Tako so pisali nekateri ob filmu »Police Python 357« (Police Python 357, 1976), ki smo ga izjemno gledali v Vidnu, medtem ko se ni prišel na tržaška platna. V njem moramo najprej zabeležiti dobro igranje (Yves Montand, Simone Signoret, Stefania Sandrelli, Francois Perier, Mathieu Carrière) in glasbo Georgesa Delueva.

Glede zgornjega vprašanja smo prepričani, da je Corneau izviran in zelo zanimiv avtor, od katerega bomo z zanimanjem pričakovali v Trstu še drug film, prevenc »France societe anonyme«, ki je pa menda drugačnega tipa. »Police Python 357« se nedvomno posluša tradicije policijskega filma, od najbolj klasične do najnovejše variante, vendar z izvirnim postopkom.

V tem filmu prihajajo npr. do skrajnih posledic vsa razmišljanja o raziskovalcu, ki mora raziskovati o lastnih dejanjih; vendar je tu situacija še bolj zapletena, kot prepusčamo gledalcem odkritju. Razvije se tudi razmišljanje o odnosu med profesionalno etiko in erotičnim življenjem policista, ki privedeta tu do dosti bolj kompleksnih kontradikcij kot v kakem angažiranem filmu.

S. G.

Horoskop

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Stvari se razvijajo. Ne spreminjajte svojih načrtov. Trenutek je primeren za obrambo interesov.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Ponovno se boste zavzeli za načrt, ki ste ga že opustili. Odločilna raziskovalni znanosti povsem nova področja organske kemije. Veliko časa je v svoji raziskovalni dejavnosti posvetil sviki, znani dalmatinski rastlini, ki je pred desetletji predstavljala enega pomembnih virov mnogih dalmatinskih naravnih zdravil in aromatskih zelišč. S tem se je začel ukvarjati še ko je bil Staudingerjev asistent. V tem času je ustvaril celovito najrazvitejših rastlinskih olij in kislin, ki so v raznih medicinskih predstavljale pravo kemijsko novost in znanstveno bogastvo.

DVOJKA (od 21. 5. do 21. 6.) Za dosego vsakega cilja je potrebna predvsem previdnost. Obzirno se otepite neveselnih obveznosti.

RAK (od 22. 6. do 22. 7.) Opozoriljajoč novice za tiste, ki se ukvarjajo z umetnostjo. Bodite zdržani in dosegli boste svoj namen.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Skušajte utrditi svoj ugod. Prijeten večer z dobri prijatelji. Z ljubljeno osebo vse v redu.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Prišlo bo do zapletitve, toda položaj boste rešili. Upoštevajte občutljivost ljubljene osebe.

TEHTNICA (od 23. 9. do 23. 10.) Samo s pomočjo svojega realističnega ravnanja, lahko premagate neko nasprotovanje. Nesporazum v zakonskem življenju.

SKORPIJON (od 23. 10. do 21. 11.) Ne prenežite se. Za vas dan ni najugodnejši. Ogibajte se osebam, ki jih ne trpite.

STRELEC (od 22. 11. do 20. 12.) Ne pozabite na pobude, ki jih boste prejeli v teku dneva. Ogibajte se nepotrebnih zavisti.

KOZOROG (od 21. 12. do 20. 1.) Ne ukvarjajte se z vprašanji, ki var ne zagotavljajo perspektive. Postavite temelje za vašo bodočo srečo.

VODNAR (od 21. 1. do 19. 2.) Vaši tekmeči ne bodo kos situaciji. Ukrepji, ki jih boste sprejeli, ne bodo najboljši.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) V svojem delu ne boste naleteli na težkosti. Pazite, da bi se spor z ljubljeno osebo ne zaostri.

RADIO VIZIJA

SREDA, 29. SEPTEMBRA 1976

ITALIJANSKA TELEVIZIJA

Prvi kanal

13.00 Poljudna znanost: Risani filmi
13.30 DNEVNIK - Danes v parlamentu
17.45 Legnano: Kolesarstvo
18.30 Program za mladino: KO LETIJO ŠTORKLJE, sovjetski film
20.00 DNEVNIK
20.45 V mraku svetlobnih let, drugo nadaljevanje
ODKRIVANJE PREPROSTOSTI
Osvajanje vesolja se je pravzaprav šele začelo. Človek pa meni, da je napravil kdove kolikšne korake. Hkrati pa ga stvarnost hitro vrne v redno stanje, kajti pred tremi leti je človeštvo doživelo pravi šok, ko je zvedelo, da pravzaprav nismo tako bogati: osnovni energetski viri bodo namreč začeli kaj kmalu usihati. V mislih imamo ležišča nafte in podzemeljskega plina, česar ni v izobilju. In še s tem smo si pokvarili zdravje okolje...

21.45 DNEVNIK

21.55 Športna sredi

Rim: Srečanje v mladinski telovadbi
ITALIJA — SOVJETSKA ZVEZA
VESTI DNEVNIKA 1

Drugi kanal

18.30 Rubrike dnevnika 2
19.00 CUDEZNI PISKAK
20.00 DNEVNIK 2 — ODPRTI STUDIO
20.45 DNEVNIK 2 — Ring
21.30 CUDEVITA DEZELA, film
Robert Parrich je star 60 let. Ukvarja se že dolgo, dolgo let s filmom. Bil je tudi dvakrat nazrajen z oskarjem. Najraje se ukvarja s filmom Divjega zahoda in prav sem spada tudi njegov film »Čudovita dežela«, ki je prav gotovo njegov najboljši tovrstni film
DNEVNIK 2 — ZADNJE VESTI

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

Ljubljana

8.10. 9.00, 14.10 TV V SOLI:
Arheološki muzej, Literatura, Predšolska vzgoja,
10.10. Boks: ALI — NORTON, posnetek
17.10. Beli delfin, serijski film
11.25 Rembrandt, film
18.10. PO SLEDEH NAPREDKA
19.30 DNEVNIK
20.00 Film tedna: POROKA V KAMNU
Film sta režirala Mircea Verou in Dan Pita. V glavnih vlogah igrajo Leopoldina Balanuta, Radu Burzescu in George Calboreanu.
Film je bil posnet po dveh novelah pisatelja Iona Agărbiceanu ja: »Felefaşa« in »Kamnita poroka«.
Filmski zgodbi, združeni v tem filmu, opisujeta usodo preprosti ljudi iz romunske preteklosti, rudarjev in kmetov iz zlato nosnih zahodnih Karpotov; njihovo življenje se odvija v znamenju revščine in hlapčevanja, obenem pa tudi v upanju na boljše, človeka vredno življenje

21.35 DNEVNIK

21.50 Nogomet: PARTIZAN — DINAMO

Koper — barvna

13.06. Boks: Mohamed Ali — Ken Norton
19.10. Posnetek boksa
20.15 DNEVNIK
20.35 Pobravana mesta: SPLIT — PESCARA
21.35 CANNES 76
22.05 ZANIKRNI TIGER, drugi del
23.30 Nogomet: PARTIZAN — DINAMO

Zagreb

20.00 NA VRAT NA NOS, nadaljevanje
21.20 Portreti: MIROSLAV ANTIĆ
22.05 Nogomet: PARTIZAN — DINAMO

TRST A

7.15. 8.15. 13.15. 14.15. 17.15. 20.15
Poročila; 7.05 Jutranja glasba;
11.35 Opoldne z vami; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Dejstva in mnenja; 17.00 Za mlade poslušalce; 18.30 Koncerti; 18.50 The Modern Jazz Quartet; 19.10 Slovenska povojna lirika; 19.25 Western-pop glasba; 20.35 Simfonični koncert.

KOPRER

6.30. 7.30. 8.30. 12.30. 13.30. 14.30. 15.00. 18.30. 20.30 Poročila; 6.40 Glasba za dobro jutro; 7.40 Jutranja glasba; 10.10 Otroški kotiček; 10.45 Glasba in nasveti; 11.45 Plošče; 12.05 Glasba po željah; 14.10 Poje zbor Zummeele Mel; 14.35 Pismo iz...; 14.45 La vera Romagna; 16.45 Med rojaki v zamejstvu; 17.00 Po samoupravni poti; 17.15 Izložba hitov; 17.30 Primorski dnevnik; 17.45 Zabavna glasba; 18.00 Progressivna glasba; 18.35 Iz priljubljenih oper; 20.00 Zbori; 21.15 Orkester Sonny Rollins; 22.45 Glasba za lahko noč.

RADIO 1

7.00. 8.00. 12.00. 13.00. 17.00. 19.00. 21.00 Poročila; 7.30 Jutranja glasba; 8.00 Glasba za dobro jutro.

tro: 9.00 Vi in jaz; 11.00 Drugi zvok; 11.30 Super variete; 12.10 Četrti program; 14.00 Drobec satire; 15.30 Le avventure di Raimondo; 15.45 Italijanski motivi; 17.05 Simfonična in komorna glasba; 18.05 Plošče; 20.00 Strnjena komedija; 21.35 I cugini di campagna in I pescatori del vento (dva ansambla); 22.20 Ponovno na spredu.

SI OVENIJA

7.00. 8.00. 10.00. 13.00. 15.00. 19.00 Poročila; 6.50 Beseda na današnji dan; 8.03 Glasbena matinea; 9.05 Nenavadni pogovori; 9.25 Mladinski zbor RTV Ljubljana; 9.40 Samoupravljanje s temeli marksizma; 11.03 Urednikov dnevnik; 12.10 Opoldanski koncert; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Pihalne godbe; 13.30 Priporočajo vam...; 14.05 Ob izvirih glasbene umetnosti; 15.45 »Loto vrtljak«; 16.45 Sprehodi instrumentov; 17.00 Studio ob 17. uri; 18.00 Iz repertoarja zborov; 18.25 Basist Dragiša Oganjčević; 19.40 Ansambel Jožeta Kampačič; 19.50 Lahko noč, otroci!; 20.00 Koncert; 22.20 S festivalov jazz; 23.05 A. Maurois: Mojstrov rojstvo.

S POTI PO BLIŽNJI ISTRI

Najmanjše mestce Hum živi sodobno življenje

Mikroskopsko mestce ima vsega skupaj 21 prebivalcev

Mestce Hum na področju buzet-ske občine je najmanjše mesto v Istri. Steje skupno 21 prebivalcev, vendar je mesto z vsemi pravicami, kajti proglašeno je bilo za mesto že davno davno. Zares, Hum je mesto kot če bi ga gledali skozi pomanjševalno lečo. Če ga gledamo od daleč, se zdi kot nekakšna igračka, kot maketa, ko pa se mu približamo, vidimo, da je mesto resnično in tudi da ni muzej, to se pravi, da tu se življenje ni ustavilo, pač pa da se Hum s svojim maloštevilnim prebivalstvom skuša vključiti v tok sodobnega življenja.

Pred nedavnim, ob občinskem prazniku, ki so ga slavili v Buzetu, je bila izročena namenu asfaltna cesta, ki se loči od ceste, Buzet - Reka in po petih kilometrih in pol pripelje v Hum. Sedaj to staro, rekli bi miniaturno mesto ni več tako ločeno od sveta in do zagotovo postalo simpatična izletna točka, ki zasluži, da jo obiskovalci pohiže spoznajo, saj je nekdo Hum pesniško označil kot »kamniti cvet izvirne stare istrske arhitekture, kjer na vsakem koraku čutiš čudežno sožitje človeka in kamna«.

Mestce Hum se je stisnilo na

zares skopem prostoru na vrhu kamnitega griča, kjer se je vsaka hiša nekako prilagodila »gubam« tal, raje skal, tako da ni niti ena podobna drugi, vse mestce pa obdaja mestno obzidje, tako da se zdi kot poliedričen kristal na zelenem ozadju gozdov in pašnikov.

Glagolski grafiti na poznogotških freskah v pokopališki cerkvi Hum pa so neizpodbiten dokaz, da je bil tu jezik prebivalcev vedno in izključno hrvaški in da je bila glagolca dolgo edina pisava.

Zares ganljivi so grafiti, na robovih fresk, ki spominjajo na otroke, na mlade izpred stoletij, ki so se pri maši dolgočasili in so, ko jih nihče ni opazoval, skrivaj izpraskali svoja imena in tudi kak drugi izraz na robu freske. In tiste »prask« so danes dragocen spomenik, zgodovinsko pričanje slovenske besede pred stoletji na tem prostoru, slovenske besede, ki je bila uradno brezpravna in se je morala boriti proti vsiljenim tujim govoricam na tem območju.

Na vzhodu v mesto, na obzidju pri mestnih vratih imamo nadaljnji dokaz o tem. Tu so bile in so še plošče z glagolskimi napisi, z napisi, ki so bodli v oči italijanske

nacionaliste in fašiste, ki so jih zato uničili, kajti z dletom je sovražnik izkopal s plošč glagolske črke, glagolske napise, ker je hotel uničiti sleherni dokaz slovenske besede v Istri, kot je dušil tudi živo slovensko besedo v Istri in v vsej Juljski krajini.

V tako majhnem mestecu si nihče ne more pričakovati velikega življenja, saj smo rekli, da živi v Humu 21 ljudi. In vendar človeka, ki ga pot pripelje sem, prijeto preseneti dejstvo, da se iz tega mesteca, iz tega majhnega gnezda življenja ni izselilo, pa čeprav je Hum dokaj daleč od Buzeta. Hum ima nižje oddelke osnovne šole, ima svojo majhno a dovolj založeno trgovino, ima svojo gostilno in tudi župnika, kar vse priča, da buzet-ske oblasti skrbijo za svoje najmanjše mestce, ki je hkrati najmanjše mesto v Istri.

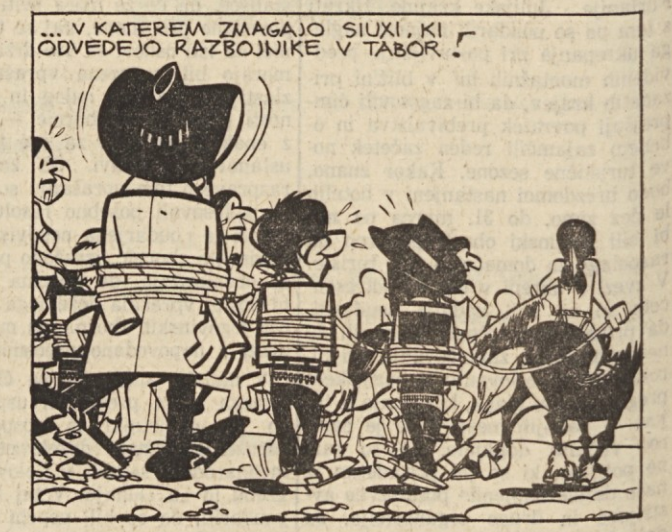
Naključni namernik bo tudi opazil, da tu preurejajo in popravljajo stare domove, da si gradijo nove vodnjake za boljšo oskrbo z vodo, skratka, da hoče to mestce živeti normalno, kolikor toliko sodobno življenje, pa čeprav je nekoliko odmaknjeno od večjega sveta.

T. F.

Skrivnost izgubljenega škornja

Piše in riše

36. CIRIL GALE

ZA ČIMPREJŠNJO OSAMOSVOJITEV TEMNOPOLTEGA PREBIVALSTVA V RODEZIJI

AFRIŠKI VODITELJI PRIPRAVLJAJO ENOTNO PROTIRASISTIČNO FRONTO

Africani zavračajo anglo-ameriški načrt, po katerem naj bi Smith postopoma prepustil oblast črnski večini - Gromiko ostro napadel Kissingerjevo politiko

MOSKVA, 28. — Anglo-ameriški načrt, po katerem naj bi oblast v Rodeziji v teku dveh let prevzela temnopolta večina, je, kot znano, izvalil ostre reakcije v Sovjetski zvezi. Sovjeti so očitali zahodnim velesilam, da pomeni načrt, ki ga je v petek predložil rasistu Smithu Kissinger, le pesek v oči in da njegova uredništev sploh ne bo sprejela dejanskega položaja v tej afriški deželi.

Ojzbe v tem smislu je ponovil danes sovjetski zunanji minister Gromiko na 31. zasedanju glavne skupščine OZN. Zavzel se je za takojšnji in brezkompromisni prehod oblasti v Rodeziji, kakor tudi za takojšnji osamosvojitve Namibije, ki si jo rasistični režim Južnoafriške republike nezakonito lasti. Gromiko je se priporočil, da se bo Sovjetska zveza odločno zoperstavila vsakemu nadaljnjemu poskusu za podaljšanje kolonialističnega oziroma rasističnega jarma na afriški celini pod katero koli zastavo.

Z druge strani piše glasilo KP SZ «Pravda», da je treba ameriško politiko v Afriki odločno zavrniti, kajti njen glavni namen je zaščititi rasistične in reakcionarne režime oziroma gospodarske in strateške interese zahoda, zlasti pa atlantske zveze. Anglo-ameriški načrt o Rodeziji ne daje nobenih jamstev za to, da preide oblast v tej deželi res v roke Afričanom. Načrt predvideva pač ustanovitev državnega sveta pod predsedstvom rasista in sestavo začasne vlade, v kateri bi ostala najpomembnejša ministrstva v rokah bele manjšine.

«Pravda» zatem hvali načrt za rešitev rodezijskega vprašanja, ki so ga zasnoveali med nedavnim sestankom v Lusaki predsedniki Tanzanije, Mozambika, Angole, Botswane in Zambije. O sestavi nove saliburske vlade ter o zasnovanju ustave neodvisne Rodezije morajo po mnenju sovjetskega glasila odločiti izključno borci za svobodo, se pravi razna osvobodilna gibanja, in to na ustreznih konferencah izven rodezijskega ozemlja. Ta načrt dokazuje, nadaljuje «Pravda», da Afričani nikakor ne nameravajo prepustiti rasistom in njihovim zaščitnikom pobude za kakršnekolik spremembe na afriški celini.

To potrjuje tudi okoliščina, da se voditelji afriških odporiških gibanj pripravljajo na ustanovitev skupne protirasistične fronte. V Lusaki so se namreč pričeli pogovori med delegacijami osrednjih dveh organizacij tako imenovanega rodezijskega nacionalističnega gibanja «Zanu» in «Zapu», ki so že takoj pokazali, da obstojijo dobre možnosti za dejansko poenotenje vojaških poveljstev. To je priznal tudi sam voditelj «Zanu» (organizacije, ki se neposredno o Rodeziji bori proti Smithovemu rasističnemu režimu) Robert Mugabe, potem ko se je srečal z odposlancem organizacije «Zapu», to je notranjega krila afriškega nacionalnega sveta ANC, ki ga vodi Joshua Nkomo. Delegacija sta proti večeru zapustili Lusako namenjeni v Maputo v Mozambiko, kjer bodo nadaljnji pogovori med afriškimi voditelji. Mugabe je povedal, da išče predvsem nekakšen operativni sporazum in ne toliko ustanovitve enotne organizacije, ki bi ji načeloval en sam voditelj. Skratka, šlo naj bi za enotno politično fronto, ki bo do dokončne rešitve rodezijskega vprašanja preprečila nadaljnje trenje med posameznimi črnskimi voditelji oziroma strujami. Mugabe je odločno zavrnil anglo-ameriški sporazum o Rodeziji, ki ima po njegovem namenu le še utrditi beli rasistični režim.

Španiji grozi vladna kriza

MADRID, 28. — Med včerajšnjo splošno stavko v baskovskih pokrajinah ter med raznimi stavkami drugod po Španiji je prišlo tudi do izgrede, ki so zahtevali smrt komaj 20-letnega študenta Carlosa Gonzaleta Martinezea. Okoliščine, v katerih je bil smrtno ranjen v trebuh (umrl je namreč v bolnišnici nekaj ur po operaciji), še niso bile jasne; nekateri menijo, da je mladenič ubila policija, ki to zani ka, drugi pa, da je postal žrtev skrajno-desničarskih tolpa. Šlo naj bi za «gverilce Kristusa kralja», ki so znani po tem, da sistematično motijo delavska zborovanja.

Včerajšnjo splošno stavko so Baski oklicali v dvojnem namenom, in sicer za podkrepitev zahteve po razglasitvi splošne amnestije oziroma za počastitev spomina petih baskovskih rodoljubov, ki so jih usmrtili pred letom dni. Šlo je za pripadnike organizacij ETA in FRAP, ki so morali na zatožni klopi pod obtožbo terorizma ter so jih obsodila na smrt tri ločena vojaška sodišča. Stavka je doživela izreden uspeh, saj celo v samih vladnih krogih priznavajo, da je bila udeležba pri njej devetdesetodstotna.

Z druge strani se tako v Madridu kot drugod po državi nadaljuje stavka poštnih uslužbencev: roke je že pred tednom dni prekrivala nad 30.000 oseb. Čeže, da namerava posredovati za rešitev sindikalnega spora (ki je sicer tudi politične na-

rave, kolikor so poštarji zahtevali izpustitev nekaterih kolegov, ki so že dalj časa v zaporu) tudi sam kralj Juan Carlos, saj je danes sprejel na razgovor glavnega ravnatelja pošte uprave Acha.

Medtem se je razširila vest, no kateri utegne v najkrajšem nastati vladna kriza. Predsednika Suarezja naj bi zamenjal z generalom Manuelom Gutierrezem Melladom, ki je bil pred nekaj dnevi imenovan za podpredsednika vlade.

Slednjič se zanimiva vest, da je bil namreč sinoči izpuščen na svobodo predstavnik španske komunistične partije v predvidenem gibanju «Coordinación democrática» Javier Ortiz. Aretirali so ga prejšnjo sredo po zaključku seje izvršnega odbora omenjenega gibanja.

Sporazum o obmejnem železniškem prometu med Italijo in Avstrijo

DUNAJ, 28. — Italijanski minister za prevoze Ruffini se je danes sre-

ZARADI NEZADRŽNEGA STOPNJEVANJA ŠPEKULACIJ

Živila se bodo ponovno podražila

Concommerce za uvoz mesa iz tretjih držav - Minister Marcora napoveduje večji uvoz živil iz EGS

RIM, 28. — Poletna sezona se je iztekla, nastopila je jesen, z njo pa je završalo med proizvajalci živilskih potrebščin, ki jim je do tega, da se odkupne cene čimbolj povišajo. Temu kajpak nasprotuje trgovci, zlasti pa porabniki, tako predvsem gospodinjice iz skromnejših slojev, ki jih je skokovita inflacija že tako hudo prizadela.

Mehka pšenica se nezadržno draži, posebno pa velja to za trdo pšenico, ki naj bi ji cene močno poskočile zaradi ustreznega pritiska testeninarjev. Novo pridelani koruzi so se ceneno dvignile že za kakšnih 15 odst., nasprotno pa so cene riža ustajale kljub temu, da so se njegove zaloge občutno zmanjšale, kar gre pripisati vrsti dražb v organizaciji AIMA za pomoč državam tretjega sveta.

Cene kavi nenehno naraščajo in zelo verjetno se bodo kaj kmalu dvignile za nadaljnjih 300 do 400 lir pri kg.

Cene mlečnih izdelkov so se že takoj po velikem šmarnu močno povpezele, kar utemeljuje izdelovalci z bremenit, ki jih nalaga nova delovna pogodba uslužbencev te stroke, s povečanjem prevoznih izdatkov, s podražitvijo emalaznih sredstev in nazadnje s splošnim porastom

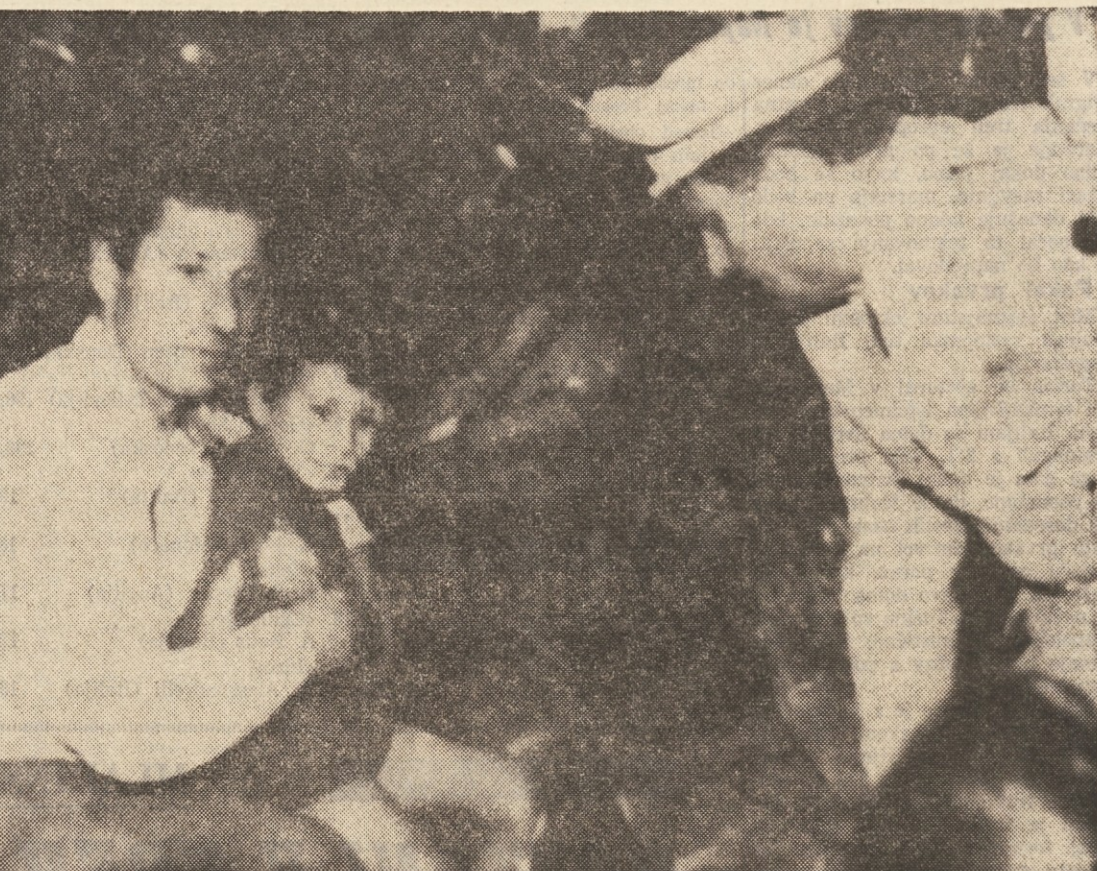
predelovalnih stroškov. Nedvomno pa so podražitvi botrovala v prvi vrsti hude spekulacije, sicer si ne moremo razlagati dejstva, da so pretekli mesec narastle cene tudi tistim izdelkom, kot siru, grana, maslu, mleku in izdelkom iz uvoza, katerih podražitev je bilo mogoče delno opravičiti šele pozneje (glej afero okrog sira grana). Mleku in njegovim derivatom bodo cene v kratkem vsakakor narastle za 100 do 150 lir pri litru, in to zaradi dvigga podpor živinorejem v sklopu EGS (15. t.m.).

Slednjič še meso, ki je povzročilo že toliko gorja italijanski plačilni bilanci, v prvi vrsti pa potrošnikom. Sveži govedini so cene v poslednjih tednih precej narastle, v bližnji perspektivi pa naj bi se ustale. Svinjsko meso se je konec avgusta močno podražilo, pozneje pa so se cene zopet znižale. Perutnina se bo podražila, ker sedanje odkupne cene ne zadovoljujejo rejcev.

V zvezi s problemom lažnejše oskrbe italijanskega trga z mesom se je oglasilo vsedrzhavno združenje trgovcev z lastnimi predlogi. Med drugim zahteva popolno sprostitve izvoza mesa iz tretjih držav (tistih, ki niso članice Evropske gospodarske skupnosti), z druge strani pa, da se prodaja zamrznjenega mesa dovoli tudi mesničarjem, se pravi, da dobi potrošnik v mesnici lahko tako sveže kot zamrznjeno meso. Z druge strani bi bilo treba po vzoru številnih tujih držav tudi v Italiji ustvariti pravo tržišče s svinino, poprej pa seveda prenosovati vso prašičerjo, ki naj se usmeri izključno k proizvodnji suhega prašičjega mesa. Slednja naj bi omogočila večjo razpoložljivost s svinino, obenem pa ugodnejše ekonomske pogoje rejcem. Nazadnje predlaga omejenno združenje (Concommerce), naj se rimska vlada trdno zavzame za korenito revizijo živinorejske politike v EGS.

Zahteva Concommerce za liberalizacijo uvoza mesa iz tretjih držav bo nedvomno naletela pri vladi na gluha ušesa: prvič, ker bi bila ustrezna pogajanja z oblastmi EGS težavna in dejansko neuspešna, drugič pa, ker je kmetijski minister Marcora predvčerajšnjim iznesel lasten perdog za zagotovitev zadostnih količin mesa in drugih živil italijanskemu trgu. Prihodnji teden bo predložil pristojnim dejavnostim EGS potrebo, da uvozi Italija velike količine kmetijskih pridelkov in proizvodov živilske industrije iz drugih držav članice deveterice ter tako prepreči nadaljnje spekulacije na cenah. Stroške za prevoz vsega tega blaga (minister ni pojasnil, kakšnega, domnevajo pa, da bo šlo med drugim za maslo, olje, pšenico, mleko v prahu in seveda meso) naj bi krli skupni kmetijski sklad FEOGA.

Mali Roberto Palma je zopet doma

Neznanca sta predsinocnjim ugrabila 10-letnega Roberta Palma, a kmalu nato sta ga pustila zavezanega v manjši jami pri Rimu. Otroci se je sam rešil in stekel po gmajni, dokler ni srečal kmeta, ki ga je popeljal h karabinerjem. Ti so ga seveda odvedli domov. Robertov oče (na sliki s sinčkom in karabinerjem) pravi, da ni bogat, zato naj ne bi šlo za poskus izsiljevanja. Domnevajo vsekakor, da sta bandita otroka le začasno pustila v jami: pozneje naj bi se vrnila in ga odvedla drugam, a kaže, da ga nista devolj trdno zvezala.

POMEMBNO ODKRITJE V LABORATORIJU ZA MIKROBIOLOGIJO V RIMU

Dioksin pri Sevesu bodo mogoče skušali razkrojiti z bakterijami

Po obdelavi zastrupljene zemlje iz Sevesa z bakterijami je dioksin popolnoma izginil - Odbornik Rivolta potuje v Hanoi

RIM, 28. — Na višjem inštitutu za zdravstvo, in sicer v laboratoriju za mikrobiologijo, ki ga vodi prof. Rodolfo Negri, so opravili na znamenitem strupu iz Sevesa dioksinu, poskuse, ki so baje obetajoči. Profesorju Negriju se je menda posrečilo, da je z bakterijami razkrojil dioksin ter ga degradiral. Kot je znano, so na področju pri Sevesu najprej opravili poskuse z mešanico phenobac + agribac od družbe Worne Biochemical in o katerem se je govorilo že od 8. avgusta naprej. Tudi sama tehnično-znanstvena komisija je tedaj menila, da je šlo za metodo, ki bi jo bilo treba uporabiti. No, sedaj pa so na podlagi proučevanja «gaskromatogramov» (se pravi proučevanja plinov, ki jih posebni aparati dojemajo na podlagi barve), ugotovili, da v zem-

lji iz Sevesa, ki so jo obdelali z bakterijami, dioksin ni več nazoč. Strupena snov je popolnoma izginila. Poskus, ki ga je odbor dežele Lombardije odobril 18. avgusta in ki ga je izrecno potrdil tudi ravnatelj višjega inštituta za zdravstvo prof. Francesco Pocchiari (ki je eden od najbolj vplivnih članov vladne komisije), so opravili, kot že rečeno, v laboratoriju mikrobiologije. Poskusa se je udeležila celotna ekipa raziskovalcev: profesorja Littoria von Loch in De Felip ter doktorji Aureli, Zanasi in Laura Toti. Kontrola so opravili v kemičnem laboratoriju istega višjega inštituta za zdravstvo, Poudarjajo, da so ti rezultati potrdili pričakovanja in trditve italijanskih in tujih mikrobiologov. Se posebej je pomembno, da je ta mnega potrdil tudi Nobelov nagajenec Crosby.

Medtem sporočajo, da je minister za delo Tina Anselmi ukazal vsem inšpektoratom za delo v Italiji, naj opravijo podrobne preglede, da bi preprečili ponavljanje primerov kot je bil tisti v Sevesu. «Upoštevač resnost in ponavljanje zastrupitev kemičnih in petrokemičnih tovarnah — je rečeno v ministrskem sporočilu — je minister ukazal z okrožnico, naj inšpektorati za delo takoj pristopijo k delu, da bi preprečili, oziroma, da bi drugi organi morali preprečiti vsakršno možnost zastrupljanja na področju kemijske proizvodnje».

V ta namen so ustanovili operativne enote na pokrajinski ravni. Član teh enot so poleg inšpektorjev za delo, tehniki vsedrzhavne ustanove za preprečevanje nesreč ter vsedrzhavnega združenja za kontolo izgovljanja. Sestava vsake posamezne operativne enote bo prilagojena potrebam, ki se bodo pojavljale. Vse te enote bodo morale še prav posebej ugotavljati varnost naprav v sodelovanju s krajevnimi in deželnimi organi, ki se ukvarjajo z odpadkami in zunanjo zastrupitvijo. V ministrskem sporočilu je še rečeno, da se poverja važna vloga pri sodelovanju sindikatov, katerih notranje organizacije v tovarnah imajo po členu 9 statuta delavcev pravico, da nadzorujejo izvajanje vseh norm za preprečevanje nezdov.

Iz Milana pa so sporočili, da je podpredsednik evropske komisije poslanec Scarascia Mugnozza, ki je med drugim odgovoren za politiko okolja v skupnosti, srečal danes predsednika deželnega odbora Lombardije G. Farjara, kateremu je zagotovil, da bo skupnost pomagala v zvezi s katastrofo pri Sevesu po svojih močeh. V ta namen bo odborom za kmetijskostvo Vercesi odpotoval 4. oktobra v Bruselj, kjer se bo srečal s podpredsednikom evropske komisije.

Zelo zanimiva pa je vest, ki jo danes objavlja milanski list «Corriere d'informazioni», ki napoveduje, da bo deželni odbor za zdravstvo Rivolta odpotoval v Vietnam, kjer se bo v Hanoi srečal s primarjem največje specializirane bolnišnice v jugovzhodni Aziji prof. Ton Thang Tungom. Odbornik Rivolta se bo konkretno zanimal za vprašanje, kako živeti v krajih, ki so bili zastrupljeni od dioksina. Ker je znano, je hanoijski profesor, ki ima veliko izkušnjo s tem trupom (v Vietnamu so Amerikanci odvrgli vsaj 30.000 ton dioksina) takoj svetoval, naj uporabljajo pri osebni snagi belo marejsko milo.

Obisk v Hanoiju kaže, da se v Milanu zanimajo za možnosti čimprejnejše naselitve zastrupljenega področja.

Parlamentarna preiskovalna komisija za afero Andreotti - Miceli

RIM, 28. — Predsednik poslanske zbornice Ingrao je napovedal ustanovitev posebne preiskovalne komisije, ki naj razčisti polemiko Andreotti - Miceli. Komisija, v kateri bodo med drugim Amadei, Balzamo, Del Pennino, Di Giulio, Malagugini, Granelli, Ritz in Sedati, se prvič sestane jutri, preiskavo pa mora zaključiti do 28. oktobra; tedaj bo namreč seznanila poslansko zbornico z njenimi izsledki.

Me dravzapo o zaupnici vladi je Andreotti ostro napadel bivšega načelnika vojaške obveščevalne službe SID Micelija, ki je bil na zadnjih volitvah izvoljen na listi msovskega gibanja (neofasistov), češ da mu je svoj čas posredoval informacije, ki so se izkazale za neresnične. Miceli pa je razkril, da je pred leti v svojstvu načelnika SID odsvetoval izvolitev Andreottija za predsednika vlade.

Tiskovna konferenca Berlinguerja

(Nadaljevanje s 1. stran)

oporo v vseh demokratičnih silah dežele.

V poznih dopoldanskih urah je odšla delegacija KPI v Lignano Sabbiadoro, kjer se je na županstvu sestala z županom Zattijem, s prefekturnim komisarjem dr. Placidijem in z nekaterimi župani prizadetih krajev, ki so se začasno nastanili v tem obmorskem letovišču. Na dan so prišla številna vprašanja, ki zadevajo namestitve v stanovanjih, prevoze, socialno skrbstvo, zdravstvo in solstvo, vsi pa so ponovili zahtevo, da mora biti 31. marec res zadnji rok za ponovno preselitev prebivalstva v domače kraje.

Popoldne pa se je šestčlanska delegacija KPI, ki sta jo poleg Berlinguerja, Macalusa, Cuffara in Pascolata sestavljala še načelnik svetovalske skupine v deželnem svetu Colli in član pokrajinskega stranknega tajništva Ceccotti, sestala s predsednikom deželnega sveta Pittonijem in predsednikom deželnega odbora Cornelliem. Tiskovno poročilo, ki ga je posredoval tiskovni urad deželne uprave, pravi, da sta Cornelli in Pittoni seznanila delegacijo z načrti dežele, upoštevač predvsem načrtovanje gradnje montažnih hiš in druge posege na produktivnih sektorjih. V istem poročilu piše, da je poslanec Berlinguer potrdil pripravljenost KPI, da se na vredzavni ravni rešijo se odprta vprašanja. Predsednik deželnega odbora Cornelli je v kratki izjavi časnikaem ponovil vsebino tiskovnega poročila, poslanec Berlinguer pa je v odgovor nekemu časnikaarju dejal: «Mislim, da je odveč, če vam rečem, da smo ponovili znana stališča».